

- неадекватность структуры учебно-воспитательного процесса вуза
- структуре развивающейся личности будущего специалиста;
- сугубо дисциплинарный характер образовательного процесса, слабость межпредметных связей;
- отрыв логики усвоения учебного материала от предстоящей профессиональной деятельности;
- неполное использование потенциала студентов, особенно в организации самостоятельной работы и в построении собственных образовательных траекторий;
- большие временные разрывы между получением знаний студентами и применением их, на практике, низкая эффективность использования информационных технологий и др.

Организация профессионального образования в Башкирском государственном педагогическом университете им. М.Акумиллы направлена на формирование личности учителя как субъекта педагогической деятельности и строится на основе разработки теоретической модели развивающего обучения как целостной педагогической системы со своими целями, содержанием, методами, закономерностями и принципами обучения.

Разработанная на базе теоретической модели профессионально-педагогического образования образовательная технология позволяет актуализировать пути и средства формирования студента как субъекта педагогической деятельности в образовательном процессе вуза. Важнейшее свойство технологии — возможность служить инвариантом для конструирования бесконечного множества конкурентных моделей педагогического образования (переподготовки педагогов или повышения их квалификации) применительно к тем неповторимым условиям, которые определяют возможность осуществления образовательного процесса в различных типах учреждений педагогического образования: педагогические лицеи, педагогические училища и колледжи, педагогические институты и университеты, институты повышения квалификации. В соответствии с предложенной интегративно-модульной технологией учебный материал сформирован в профессионально-ориентировочный, теоретико-методологический, теоретико-практический и методико-практический модули. Выполнена и апробирована система профессионально-педагогической подготовки будущих учителей, включающая целевой, субъектный, деятельностный, содержательный, уровневый, управленческий блоки. Реализация данной системы позволяет удовлетворить в полном объеме познавательные интересы всех студентов независимо от уровня их профессионального развития, оптимизировать процессы усвоения знаний и способов выполнения педагогической деятельности.

ЭФЕКТ "ПЕДАГОГІЧНОГО ДІОДА" У МОДЕЛЮВАННІ ВПЛИВУ ДИРЕКТОРА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ НА ЙОГО УСПІШНІСТЬ. ОПОСЕРЕДКОВАНА РОЛЬ А.С. МАКАРЕНКА

Виговська О.І., Рудаківська С.В. (Київ)

Аналізуючи шлях старшокласник – абітурієнт – студент, з метою забезпечення профільного самовизначення, усвідомили потребу в інтелектуальній системі, яка дозволила б випускнику школи перейти від мислення категоріями

шкільних предметів до мислення новими категоріями – профільності, професійності, тому що ми маємо узгодити вимоги “школа – вуз” і побудувати нові орієнтири в межах довузівської підготовки, відтворити новий освітній простір, з’єднати окремі підсистеми, які є ланцюжками єдиної системи неперервної освіти, освіти впродовж життя.

Було доведено, що профорієнтаційна робота на підготовчих курсах має складатися не тільки з надання профорієнтаційних консультацій, але й з організації своїх слухачів на участь в інтелектуальних іграх, спрямованих на активну презентацію слухачів підготовчих курсів, їх профільного самовизначення, самопроявів, самоствердження та самореалізацію у тій сфері, яку вони вибрали.

Виходячи з головної задачі всієї системи довузівської підготовки – пошук, відбір, підготовка інтелектуально розвиненої, обдарованої молоді, стає зрозумілим, що перевага у формах роботи має бути надана інтелектуальній діяльності, бо становлення особистості, активний прояв рівня її інтелекту, її профільне самовизначення, зміцнення і моральне, і психічне, і духовне інтенсивніше відбувається у напружених інтелектуальних змаганнях, іграх, конкурсах тощо.

Отже, головні завдання всіх наших інтелектуальних змагань – це:

- створення умов для започаткування роботи щодо профільного самовизначення, самовираження, розвитку інтелектуальних здібностей особистості, постійного самовдосконалення, самореалізації учнів саме завдяки їх знанням, їх інтелекту;
- вияв талантів, створення поштовху для подальшого розвитку творчих здібностей учнів, сприяння формуванню творчих особистостей, підготовка їх до подальшої самостійної активної інтелектуальної діяльності;
- здійснення відбору талановитої, обдарованої молоді;
- створення сприятливих умов для найкращого виявлення власних творчих здібностей.

Все говорить про те, що ми причетні до вирішення глобального завдання – формування нової парадигми цінностей у суспільстві, в якому на першому плані саме особистість, її інтелект, знання, культура.

На наш погляд, важливо наголосити на головній меті виховання педагога й навести для цього слова А.С. Макаренка: «Від педагога вимагається не вирішення проблеми ідеалу, а вирішення проблеми шляхів наближення до цього ідеалу. Це означає, що педагогіка має розробити складне питання щодо мети виховання і методу наближення до цієї мети» [6, с. 30]. Проблема в тому, що ця теза Антона Семеновича не є очевидною для сучасних вчених і практиків. В своїй роботі ми вже якраз і продемонстрували, як зазначена позиція А.С. Макаренка працює в практиці профільної освіти.

Аналіз практики діяльності міжшкільних навчально-виробничих комбінатів засвідчує, що в освітній діяльності наявні гальмуючі фактори. Перший в тому, що педагогічні працівники відчують значні труднощі у постановці педагогічно оптимальних завдань виховання і використання відповідних засобів їх досягнення. А неправильно поставлені завдання і неадекватні засоби їх досягнення негативно впливають на результативність навчально-виховного процесу. Цьому фактору, хоч і не в повній мірі, але приділяється увага в педагогічних дослідженнях.

Нами виявлений і другий фактор, який недостатньо досліджений педагогічною наукою і не враховується в практиці оцінки діяльності навчального закладу, а є надзвичайно впливовим на результати його діяльності – це **особа самого керівника** освітнього закладу, яка **залишається в тіні**. Про це

свідчить і рейтинг статей, проведений О.І. Виговською за матеріалами журналу "Директор школи, ліцею, гімназії" за 2000 – 2007 рр.: наукові статті, присвячені особі директора, майже відсутні. Про його вплив на перебіг освітанських процесів мова зовсім не йде. Зупинимось далі більш детально на останньому факторі.

У процесі дослідження проблеми профілізації старшокласників вплив особи директора на якість і результати діяльності був очевидним. Нас же цікавило, чи є різниця в результатах, коли директор сам по собі бажає цим займатися, бачить шляхи й способи рішення, сам їх винаходить, або коли директора агітують за це, додатковими заходами захоплюють і шляхи до цього йому підказують, тобто, як прийнято зараз говорити, забезпечують йому усіякий супровід, внаслідок чого він не є самостійний.

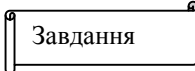
Відстежити цей вплив – стало однією із задач дисертаційного дослідження С.В. Рудаківської.

Мета цих тез – ознайомити наукову громадськість з виявленими нами у процесі дослідження чотирма типами позицій керівників, їх впливом на перебіг педагогічних явищ та ефективність діяльності.

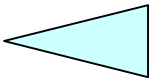
Оптимальні результати з проблеми профілізації старшокласників, як доведено нашим дослідженням, вповні досягаються за умов, коли сам директор підготовчих курсів є активним впроваджувачем зазначеної ідеї. Якщо ні, то виникають бар'єри у діяльності й бажані результати не досягаються.

Тож для наочного представлення наявної позиції директора та, в разі потреби, механізму її зміни у роботі розроблено й застосовано модель педагогічного діода (за ідеєю О.І. Виговської).

Складові моделі "педагогічного діода":

– завдання Центру довузівської підготовки з реалізації основних напрямів роботи.

– діод, який уособлює в собі як бар'єри (зліва направо при положенні діода, як зазначено на малюнку), так і їх відсутність у сприйнятті й реалізації завдань (справа наліво за таких же умов).

„Педагогічний діод“ характеризує „закритість“ душі, відсутність бажання, думки, механізму її зміни у роботі подальшого розвитку й, насамкінець, забезпечує лише функціонування, а не розвивальний поступ.

– натхнення, сила волі та зусилля, затрачені на подолання бар'єру та на продовження вибудовування схем діяльності.

Чітка картина вимальовується при зіставленні особистих рис директора курсів з конкретними результатами його діяльності. Аналіз ефективності діяльності директорів ПК дає нам можливість говорити про, принаймні, *чотири основні типи або моделі діяльності.*

Перший тип – чітко виражений – АКТИВНИЙ. Тип-модель діяльності впевненого у собі, відкритого суб'єкта. Саме ця відкритість активізує і урізноманітнює шляхи діяльності. Схематично це виглядає так:

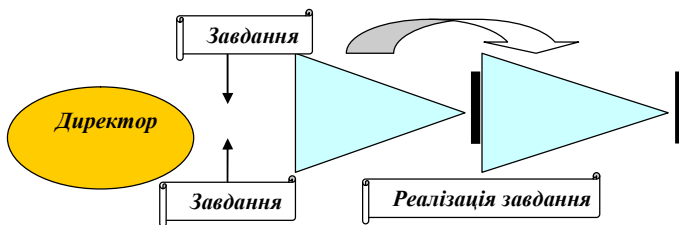

Рис. 1. Схема реалізації завдання: активний.

Директор отримує завдання виконати певну роботу, досягти відповідного результату: починає працювати, відповідає на запитання: „як робити?“, „що робити?“, „як зробити це краще?“. Такий тип діяльності значно активізує творчі організаторські можливості, у нього з’являються нові ідеї, які значно збагачують організаторський досвід, відкриваються шляхи для виконання роботи.

Відкритість суб’єкта, що породжує зростання, „нанизує“ різноманітні схеми діяльності: багатство ідей, партнерських стосунків, несе успіх, вдачу.

Активність та оптимізм – головні складові активізації внутрішніх резервів, розширення можливостей: інтелектуальних, творчих, організаторських.

Другий тип – НЕВПЕВНЕНИЙ, ПАСИВНИЙ. Цей тип характеризується почуттям страху перед всім новим та незнайомим.

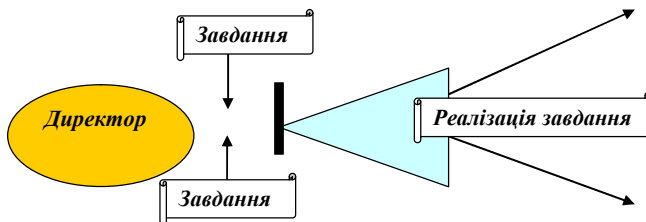

Рис. 2. Схема реалізації завдання: пасивний.

Такій моделі діяльності, під час того коли директор отримує завдання, властиве його неприйняття, демонстрація не можливостей його виконати, і тому – лише нагромадження причин для цього.

Щоб змінити позицію на протилежну, слід докласти багато зусиль, щоб зняти напругу. З цією метою будемо малювати і схему поетапного виконання завдання і т. інш. А це означає, що значні зусилля будуть затрачені не на пошук ефективних шляхів вирішення завдання, а на зняття напруги і тривоги – нерішучості. Це призводить, зокрема, до збіднення шляхів та напрямів діяльності.

Третій тип – ВИКОНАВЕЦЬ-СПОСТЕРІГАЧ.

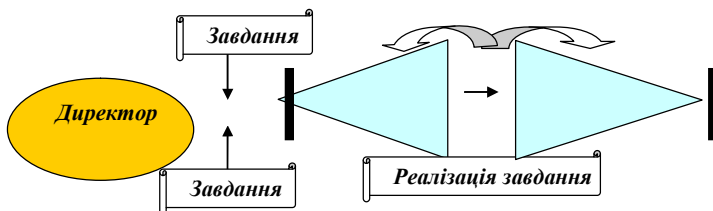

Рис. 3. Схема реалізації завдання: виконавець-спостерігач.

Ця модель діяльності полягає в тому, що суб'єкт діяльності чітко виконує завдання. Але відчуючи опір, зупиняється. Далі доповідає, що вирішити неможливо тому-то й тому-то. У цій схемі знову потрібні чималі зусилля для пошуків шляхів реалізації завдання (з центру).

Четвертий тип – змішаний – „МАЯТНИК”. Характеризується відповідними „маятниковими” коливаннями: виконую – не виконую.

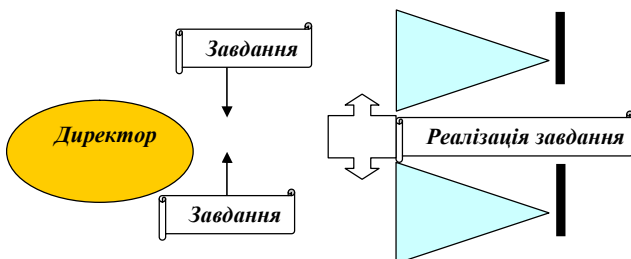
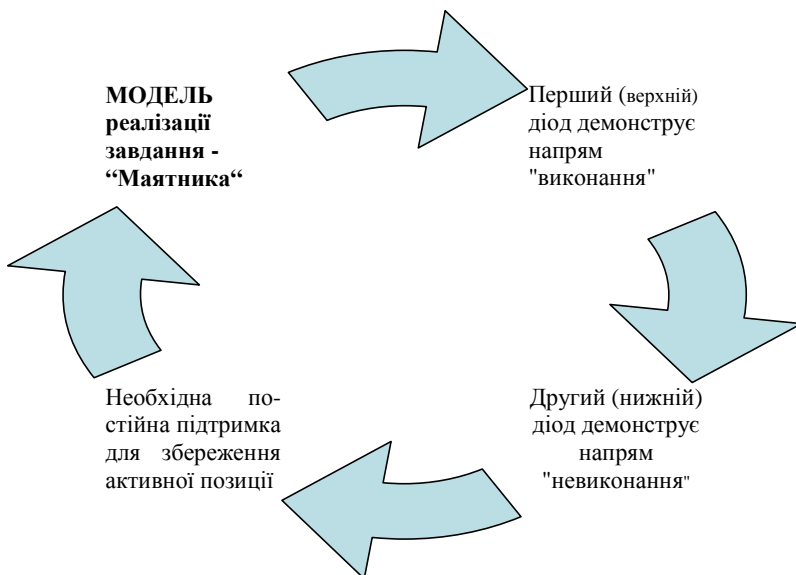

Рис. 4. Схема реалізації завдання: „маятник”.

Нами з'ясовано, що, за показником ставлення до завдань та їх вирішення, керівники закладів освіти поділяються на чотири типи, та лише представники одного з них ("активного" типу) сприяють вирішенню завдань, тоді як три з чотирьох – загальмовують процес вирішення поставлених задач.

Тож надалі у дослідженнях з проблем ефективності освітніх систем як її значущий фактор доцільно враховувати й тип керівника освітньої установи.

Література

1. Алексеева М.И. Мотивы учения учащихся: Пособие для учителей. – К.: Рад. школа, 1974. – 117 с.
2. Виговська Ольга. Діяльність учителя і цілепокладання: теоретико-практичне обґрунтування технології дії та навчання /Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005.– № 4.– С.70.
3. Виговська Ольга. Триєдина мета уроку в контексті цілепокладання. Теорія і практика. – 2007. – № 4. – С. 20 -24.
4. Костюк Г.С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
5. Леонтьев А.Н. Мотивы и эмоции. – М., 1972. – 39 с.
6. Макаренко А.С. Цель воспитания // Макаренко А. С. Избр. пед. соч.: В 2 т. Т.1 / Под ред. И.А.Каирова и др. – М., 1977.
7. Мерлин В.С. Лекции по психологии мотивов человека. – Пермь, 1971. – 120 с.
8. Піддячий М.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах. Автореф. дис канд. педагог. наук. – К., 2002. – 15 с.
9. Рудаківська С. В. Партнери в освіті: формула успіху. // Директор школи, ліцею, гімназії. 2004, – № 4, С. 72-75.
10. Рудаківська С. В. Партнери в освіті. Світ інтелектуальних ігор КиМУ. // Директор школи, ліцею, гімназії. 2005, – № 2, С. 85-87.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧИХ КУРСІВ ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Ільченко В.Р. (Київ)

Концептуальні основи формування змісту природознавчих курсів у профільній школі впливають із основних завдань профільної освіти:

- профільне навчання спрямоване на реалізацію особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах;
- метою профільного навчання є створення умов для диференціації та індивідуалізації навчання, врахування та забезпечення подальшого розвитку інтересів, нахилів та здібностей учнів у тій сфері діяльності, з якою в них пов'язаний вибір майбутньої професії;
- профільне навчання відповідно до Державних стандартів освіти повинне забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів, їх глибоку допрофесійну підготовку, під час якої розвиваються творчі здібності, формуються стійкі орієнтації; практичну готовність до продовження навчання, виховання загальної трудової культури учнів.